

час судового розгляду справи в судовому засіданні забезпечується повне фіксування судового засідання...” (ч. 6 ст. 12); “...здійснюється автоматизованою системою документообігу суду під час реєстрації відповідних документів за принципом вірогідності” (ч. 3 ст. 15-1).

Можна було б порадіти правильній українській формі, але далі – у ст.ст. 25, 29, 72 та інших знову виникає калькована модель, причому в такій же (див. вище) конструкції – “при розгляді справ”.

Інші кальковані моделі з прийменником при змінено на правильні: наприклад, “відводиться за таких умов”, “за наявності інших обставин”, “за наявності обставин” (ч. 1, п. 4 ч. 1, ч. 2 ст. 27 КАС).

Таким чином, багато змін у правових документах уже здійснено на дотримання законів української мови, однак цей процес потребує постійної уваги, оскільки це невід’ємна складова державної незалежності.

Янковська Г.В., доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент

ДЕРЖАВНА МОВА КРИЗЬ ПРИЗМУ ІСТОТНИХ ОЗНАК ПОНЯТТЯ

За даними Міжнародного інституту порівняльного мовного права, у 110 зі 147 досліджуваних суверенних держав наявні правові норми щодо використання мов у конституціях. Зокрема, в основних законах держав визначено правовий режим основної (их) мови (мов), яку в законодавстві можуть називати по-різному. Традиційно склалося так, що на території пострадянських держав основну мову держави називають державною мовою.

Нині і в законодавстві, і в словниках (енциклопедіях) правового спрямування наявні визначення поняття “державна мова”, утім чи не кожне з них піддається критиці дослідниками.

Разом з тим визначень цього поняття – велика кількість, і всі вони настільки різні, що виникає повторне запитання, а що ж ми розуміємо під поняттям “державна мова”, які ознаки цього поняття є істотними?

Аналіз законодавчих та наукових визначень терміна “державна мова” дає підстави стверджувати: по-перше, наразі немає єдиного розуміння цього поняття, як на законодавчому рівні, так і в науковій сфері; по-друге, не всі визначення відповідають стандартним вимогам формулювання дефініцій, що не може відобразитися на сутнісному вияві поняття.

У рамках нашого дослідження виходимо насамперед із термінологічних засад, сформульованих у ДСТУ 3966:2009: 1) будь-яке визначення – це опис поняття на основі його суттєвих ознак; 2) суттєві лише ті ознаки, які необхідні для розуміння поняття в конкретній предметній сфері та є підставою для відмежування від суміжних понять; 3) класичне визначення будується за принципом: найближче родове поняття та суттєві видові ознаки, пов’язані логічними зв’язками. З метою формулювання визначення терміна “державна мова” потрібно знайти родове поняття, а потім видові відмінні істотні ознаки.

Вважаємо, що термін “мова” є родовим поняттям аналізованого терміна. Але що ми розуміємо під цим терміном? У науці він має багато визначень, що залежить від напрямку дослідження. Думаємо, у нашому випадку потрібно виходити із найсуттєвішої функції, яку виконує мова загалом та державна мова зокрема у суспільстві. Для чого державі мова? Насамперед для здійснення комунікації, без якої неможливе функціонування держави взагалі.

З метою виокремлення істотних ознак поняття варто відмежувати від них критерії, підстави для вибору державної мови з-поміж мов, які функціонують на території держави. Йдеться про обов’язкові критерії як необхідні ознаки мови, які мають бути притаманні тій мові, яка претендує на отримання правового статусу державної: 1) природна мова. Для того, щоб мова могла претендувати на встановлення правового статусу державної, вона має бути природною, а не штучно створеною. Природна мова – це мова, яка зародилася, розвивається й функціонує разом з народом, якому вона належить; 2) розвинена мова. Вважається, що тільки розвинена мова може претендувати

на набуття правового статусу державної. Іншими словами, її можна назвати літературною, тобто унормованою формою загальнонародної мови, яка має усну і писемну форму вираження, великий словниковий запас, стильову розгалуженість тощо; 3) поширена мова. Мова має бути поширеною або на всій території держави, або на значній її території у багатьох сферах суспільства. Саме тому нерідко говорять про державну мову як мову більшості населення певної країни чи її частини. У колишніх колоніях нерідко такою поширеною мовою є мова метрополії, наприклад в Індії, Австралії – англійська.

Додаткові критерії є не менш важливі для виокремлення певної мови з-поміж інших мов, але не у всіх країнах вони визначальні: 1) мова титульної нації. У більшості випадків державною мовою проголошують мову титульної нації, тобто тієї частини населення держави відповідно до національності якої і названа ця держава; 2) мова корінного народу. Корінні народи – це народи, які проживали на території держави споконвіку, іноді їх ще називають автохтонними. Наприклад, в Ірані офіційною мовою визнана мова корінного населення – персів – персидська мова, в Португалії – португальська мова як мова одноіменного корінного народу, у В'єтнамі – аналогічно в'єтнамська мова тощо.

Перераховані вище критерії слугують для відбору з-поміж мов певної країни тільки тих, які можуть набути правового статусу державної. Однак зазначені підстави для відбору не є істотними ознаками самого поняття “державна мова”, яке, вважаємо, може бути розкритим через особливості правового статусу: 1) законодавче закріплення правового статусу. Зазвичай, правовий статус державної мови закріплюється в основному законі держави – конституції. Нерідко закріплення відбувається лише на рівні основного закону про мови. Іноді правовий режим державної (офіційної) мови не закріплюється чинним законодавством, але є таким де-факто, визнається звичаєм, наприклад у США, Великобританії тощо; 2) сфера обов'язкового використання. Державна мова зазвичай поширена на всій території держави або значній її частині, утім не у всіх сферах суспільного життя вона є обов'язковою для використання; 3) права і обов'язки. Надання правового режиму певній мові породжує низку прав і обов'язків, як у громадян загалом, так і в

держави зокрема, шляхом закріплення відповідних прав і обов'язків у її представників – службових осіб, діяльність яких пов'язана з виконанням функцій держави.

Вважаємо, що для формулювання дефініції варто залишити лише найважливіші ознаки, які відрізняють це поняття від суміжних. Вважаємо, що законодавче закріплення правового статусу у світі не обов'язкове. Утім для українського законодавства ця ознака є суттєвою. Сфера обов'язкового використання, а також права і обов'язки громадян та держави – це, на нашу думку, ті ознаки які істотно впливають на розмежування понять “державна мова”, “офіційна мова”, “мова міжнародного спілкування”, “регіональна мова” тощо. Враховуючи зазначене, формулюємо таке визначення: державна мова – це засіб офіційного спілкування держави, закріплення (використання) якого породжує низку прав та обов'язків громадян та держави.

Бойчук В.М., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Прикарпатського факультету Національної академії внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент;

Бойчук М.В., кандидат філологічних наук

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ПРАВОВОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ЗАГОЛОВКІВ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ)

Зростання ролі права, структуризація його галузей, поява нових напрямів професійної діяльності й злочинних професій тощо покликали до життя значну кількість неологізмів.

I. Номени на позначення учасників правовідносин і осіб за професійною діяльністю. Одиниці, що складають цю тематичну підгрупу, демонструють можливість подальшого поділу. Тому в її межах виділяємо два класифікаційних утворення – лексеми позитивної семантики і лексеми негативної семантики.

I.I. Номени позитивної семантики. Ці неологізми називають нові поняття або здійснюють переназивання старих, подаючи їхні денотати як такі, що позиціонуються як носії суспільно (і відповідно – здебільшого юридично) позитивної оцінки: *екс-*